

نقد و بررسی کتاب جدید زبان انگلیسی پایه دهم

بررسی در سطح ملی

رضا طاهرخانی*

سیدامیر افضل‌میر**، افشین مالیر***

آرش مسلسل****، زهرا منتظری*****

چکیده

نقد و بررسی کتاب‌های آموزشی گامی مهم در برنامه درسی است. به همین منظور، پژوهش حاضر نقاط ضعف و قوت زبان انگلیسی پایه دهم را ارزیابی جامع کرده است. بدین منظور، ۴۰۰ دانش‌آموز و ۴۰ معلم زبان انگلیسی پایه دهم از شهرهای همدان، مشهد، رشت، و اهواز با تکمیل پرسش‌نامه عبدالوهاب (۲۰۱۳) در این پژوهش شرکت کردند. برای اطمینان از روایی و پایایی ابزار پژوهش، ابتدا پرسش‌نامه یادشده به صورت آزمایشی در مقیاس محدود (۱۰۰ دانش‌آموز و ۳۰ معلم) به اجرا درآمد که ضریب همسانی درونی پرسش‌نامه (آلفای کرونباخ برابر ۰/۸۶) و نیز روایی آن از طریق تحلیل عاملی تأیید شد. طبق نتایج دبیران کتاب را به لحاظ موضوع و محتوا مناسب و از نظر جنبه‌های ظاهر و شرایط اجتماعی و فرهنگی نسبتاً ضعیف ارزیابی کردند. دانش‌آموزان نیز این کتاب را از لحاظ موضوع، محتوا، و جنبه‌های ظاهری مناسب ارزیابی کردند، اما از لحاظ مهارت شنیداری و شرایط اجتماعی و فرهنگی نسبتاً ضعیف ارزیابی کردند. می‌توان نتیجه گرفت که این کتاب به لحاظ ویژگی‌های ظاهری، کارآمد بودن، اختصاص اهداف، محتوا، و

* استادیار گروه زبان انگلیسی، دانشکده علوم انسانی دانشگاه بوعلی سینا، همدان (نویسنده مسئول)

reza1920@yahoo.com

** گروه زبان انگلیسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران، afzalymir@gmail.com

*** گروه زبان انگلیسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران، m.afshin54@gmail.com

**** گروه زبان انگلیسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران، arash.mosalsal@yahoo.com

***** گروه زبان انگلیسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان، ایران، aryagowdini@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۷/۲۳، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۹/۱

مهارت‌های زبانی موفق بوده و توانسته است تا حدودی نظر مثبت معلمان و دانش‌آموزان پایه دهم را به خود جلب کند.

کلیدواژه‌ها: نقد و بررسی کتاب، انگلیسی پایه دهم، معلمان، دانش‌آموزان.

۱. مقدمه

امروزه اهمیت یادگیری زبان انگلیسی بر کسی پوشیده نیست و روزبه‌روز با گسترش ارتباطات بین جوامع بر اهمیت آن افزوده می‌شود. از این رو، در کشور ما بسیاری از والدین فرزندان خود را برای آموزش زبان خارجی، به‌خصوص زبان انگلیسی، راهی آموزشگاه‌های آزاد می‌کنند. سؤال این جاست: «چرا دانش‌آموزان مدارس کشور ما پس از طی کردن شش سال حضور در مدرسه و گذراندن بیش از چندصد ساعت آموزش زبان انگلیسی هم‌چنان قادر به استفاده درست از زبان نیستند و به‌ناچار به کلاس‌های آموزش آزاد روی می‌آورند؟»

بدون شک، یکی از اساسی‌ترین مشکلات سیستم آموزش زبان انگلیسی در مدارس کشور ما مبتنی بودن آموزش بر پایه متن و گرامر است (نوری، ۱۳۸۲). در نتیجه این آموزش تک‌بعدی البته اگر به‌درستی صورت گیرد، دانش‌آموزان درنهایت، قادر خواهند بود آزمون‌های مدارس و آزمون ورودی کنکور را با موفقیت بگذرانند، اما هم‌چنان قادر به برقراری ارتباط به زبان انگلیسی نخواهند بود. اخیراً، عکس‌العملی به رویکردهای سنتی در امر آموزش زبان انگلیسی شکل گرفته است که در نتیجه آن تمرکز اصلی بر «آموزش ارتباطی زبان» است (صفرنواده و همکاران: ۱۳۸۹).

نظام آموزش و پرورش در پی نهادینه‌شدن سند تحول بنیادین آموزش و پرورش از سوی شورای عالی آموزش و پرورش و شورای عالی انقلاب فرهنگی (۱۳۹۰) و هم‌چنین ارائه برنامه درسی ملی (۱۳۹۱) به جای‌گزینی کتب پیشین زبان انگلیسی با کتب جدید پرداخته است که هدف آن آموزش چهار مهارت زبانی و آشناسازی دانش‌آموزان با مهارت‌های ارتباطی در چهارچوب جهت‌گیری‌های کلی مورد نظر خواهد بود. در مقدمه سند ذکر شده آمده است:

آموزش زبان‌های خارجی بستر مناسبی را برای درک، دریافت، تعاملات فرهنگی، و انتقال دستاوردهای دانش بشری در قالب‌های متنوع زبانی به‌صورت شفاهی، دیداری، و نوشتاری برای مقاصد و مخاطبان گوناگون در چهارچوب نظام معیار اسلامی فراهم می‌کند (سند برنامه درسی ملی، ۱۳۹۱: ۳۷).

هم‌چنین با توجه به تأکید این سند بر ارائه مطالب درسی «در چهارچوب نظام معیار اسلامی»، مؤلفان کتب جدید «بومی‌سازی» را هدف کار خود قرار داده‌اند، که در نتیجه آن شاهد جای‌گزینی فرهنگ ایرانی به‌جای فرهنگ غربی در کتب زبان انگلیسی خواهیم بود که خود از اهداف مهم بومی‌سازی کتاب‌های آموزش زبان است. مجموعه کتاب‌های *Vision* و *Prospect* به‌مثابه کتب رسمی آموزش زبان انگلیسی در مدارس دوره اول و دوم متوسطه معرفی شده‌اند. بنابر ادعای مؤلفان این کتب، محتوای این کتب به‌طورکلی بر پایه رویکردهای عنوان‌شده در سند مذکور است که در مقدمه کتاب جدید به آن اشاره شده است:

۱. تأکید بر هر چهار مهارت شنیداری، گفتاری، خواندن، و نوشتاری؛
۲. استفاده و تأکید بر یادگیری زبان در قالب تجارب زبانی؛
۳. غنی کردن و معنادار کردن محتوای دروس؛
۴. ترغیب دانش‌آموزان به مشارکت و همکاری در امر یادگیری زبان؛
۵. ارائه بازخوردهای مناسب در برابر خطاهای فراگیران؛
۶. در نظر گرفتن جنبه‌های عاطفی و نقش آن‌ها در امر آموزش زبان.

با ارائه مجموعه کتاب‌های *English for Schools* در سال تحصیلی ۱۳۹۲-۱۳۹۱، تحولی در امر آموزش زبان انگلیسی به‌وجود آمد. مجموعه ذکرشده دوره‌ای شش‌جلدی است که شامل دو زیرمجموعه سه‌جلدی با نام‌های *Vision* و *Prospect* است.

اهمیت کتاب‌های آموزشی در امر آموزش دانش‌آموزان در تمام مقاطع تحصیلی بر کسی پوشیده نیست، به‌طوری‌که با وجود ابزار پیچیده و سریع توسعه‌یافته رسانه‌ای در سراسر نظام‌های آموزشی جهان، هم‌چنان کتب آموزشی از اصلی‌ترین منابع تدریس به‌شمار می‌آید (محمودی و احمدی صفا، ۱۳۹۳). بمانی و جهانگرد (۲۰۱۴) بر این باورند که کتب درسی نقش به‌سزایی در افزایش یادگیری ایفا کردند و یکی از ابزارهای اصلی و مؤثر در تدریس محسوب می‌شوند. تک (۲۰۱۰) کتاب‌های درسی را یکی از پرکاربردترین ابزارهای مورد استفاده در فضاهای آموزشی برای معلمان و دانش‌آموزان برمی‌شمارد.

کتاب‌های درسی حکم رسانه‌ای را دارند که معلمان و شاگردان همه‌روزه از آن استفاده می‌کنند، از این‌رو، معلم ممکن است گاهی به‌منزله تمام برنامه درسی بر آن تأکید کند (آلتبیچ، ۱۹۹۱، به نقل از نوریان، ۱۳۸۷). اهمیت کتاب‌های درسی در سیستم آموزشی متمرکزی مانند نظام آموزشی ایران، که تقریباً تمام عوامل مؤثر آموزشی آن براساس محتوای

این کتب تعیین و اجرا می‌شود، بیش از دیگر نظام‌های آموزشی است. موارد ذیل از عمده دلایل اهمیت ویژه کتب درسی در نظام آموزشی کشور ایران است:

۱. تمرکز فعالیت معلمان بر کتب درسی؛
۲. محدود بودن محتوای تمام امتحانات به محتوای کتاب‌های درسی؛
۳. تحقق یافتن اهداف اصلی آموزش و پرورش کشور از طریق محتوای کتاب‌های درسی؛
۴. ملزم بودن دانش‌آموزان به خواندن کتاب‌های معرفی شده از سوی دفتر برنامه‌ریزی و تدوین؛
۵. وجود سیستمی یک‌پارچه در سراسر کشور که به واسطه آن برای دانش‌آموزان در هر مقطع تحصیلی یک برنامه، یک کتاب، و یک ارزش‌یابی وجود دارد؛
۶. عدم وجود امکانات جانبی در کنار کتب درسی، که به نوبه خود سبب عدم استفاده از سایر منابع و امکانات جانبی می‌شود؛
۷. نداشتن مهارت‌های آموزشی کافی در انتخاب شیوه تدریس مناسب از جانب معلمان و در نتیجه بسنده کردن به کتاب‌های درسی (نیک‌نفس و علی‌آبادی، ۱۳۹۲).

با توجه به دلایل ذکر شده، لازم است نیروهای متخصص در ارزش‌یابی و تحلیل کتاب‌های درسی، بیش از پیش به ارزیابی جامع و دقیق این منابع با ارزش پردازند (نیک‌نفس، ۱۳۸۲)؛ زیرا، میزان ارزش‌مندی و کیفیت یک کتاب فقط از طریق اجرای ارزیابی دقیق و موشکافانه امکان‌پذیر است. از این‌رو، انتخاب روش صحیح این ارزیابی به نوبه خود باید مورد توجه ویژه‌ای قرار گیرد (هاچینسون و تورس، ۱۹۹۴).

طراحی، تهیه، و تدوین کتاب‌هایی که در سطح ملی مورد استفاده قرار می‌گیرند امر خطیر و دشواری است که مستلزم رعایت و لحاظ کردن عوامل بی‌شماری است که نگارندگان می‌بایست آن‌ها را در هنگام طراحی مدنظر قرار دهند. حسینی‌نسب و همکاران (۱۳۸۸) بر این باورند که در تصمیم‌گیری برای محتوای کتب درسی باید توجه کرد که مطالب درسی مبتنی بر نظریه‌های روان‌شناختی و زبان‌شناختی مناسب باشد و اثر نهایی نیز مورد پذیرش معلمان و دانش‌آموزان واقع شود. آن‌ها همچنین بیان کردند که در غیر این صورت، کتاب‌های درسی نمی‌توانند نقش خود را به‌طور بایسته و شایسته ایفا کنند.

در سال‌های اخیر، مطالعات متعددی درباره ارزش‌یابی و نقد و بررسی کتب درسی در ایران صورت گرفته است. در این بخش، به بررسی اجمالی تعداد محدودی از تحقیقات پرداخته می‌شود که در سطح کشور از زوایای گوناگون کتاب‌های درسی را نقد و بررسی

کرده‌اند. در زمینه نقد و بررسی کتب درسی می‌توان از مقاله حسینی نسب و همکاران به‌منزله یکی از تأثیرگذارترین مطالعاتی که تا به حال انجام شده نام برد. در این مقاله تلاش شده است با استفاده از فرمول خوانایی فاگ و نظرخواهی از دبیران باتجربه کتاب‌های زبان انگلیسی دوره راهنمایی ارزش‌یابی و بررسی شود. در این راستا، کتاب‌های درسی زبان انگلیسی دوره راهنمایی و ۲۸۸ نفر از دبیران زبان انگلیسی به‌مثابه جامعه آماری انتخاب شدند. داده‌های جمع‌آوری شده از این جامعه آماری با استفاده از آمار توصیفی و استنباطی بررسی شد. براساس نتایج و یافته‌ها نقاط قوت این کتاب شامل موارد ذیل‌اند: قواعد دستوری قابل درک، دسته‌بندی مطالب از ساده به دشوار، کیفیت مناسب چاپ و تایپ کتاب، هم‌خوانی کتاب‌ها با سن دانش‌آموزان، و سهل‌الوصول بودن کتاب برای دانش‌آموزان و دبیران. نتایج این تحقیق به نقاط ضعف ذیل اشاره داشتند: نبودن تمرینات مؤثر برای آموزش واژگان و تلفظ کلمات، عدم جذابیت جلد کتاب، عدم تطابق مطالب کتاب با زندگی واقعی، و عدم وجود لوح فشرده یا نوار کاست. همین‌طور نشان داده شد بین دبیران به‌لحاظ مدرک تحصیلی، جنسیت، و سابقه تدریس تفاوت معناداری در ارزش‌یابی کتاب‌های درسی زبان انگلیسی وجود دارد.

در مطالعه‌ای دیگر، احمدپور (۱۳۸۳) مشکلات آموزش زبان انگلیسی دوره متوسطه را بررسی کرد. طبق مطالعه او عوامل متعددی در عدم موفقیت کتاب‌های زبان نقش دارند که از بین آن‌ها می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد: ۱. مشخص نبودن اهداف کلی کتاب‌های زبان انگلیسی، ۲. استفاده از متون قدیمی، غیرجذاب، و نامناسب در کتاب‌های زبان انگلیسی، ۳. لحاظ نکردن نیازهای امروزی فراگیران در متون کتاب‌های زبان انگلیسی، ۴. عدم جذابیت و نامناسب بودن برخی از تصاویر موجود در کتاب‌های زبان انگلیسی، و ۵. عدم ارتباط و پیوستگی مناسب بین درس‌ها و متون کتاب‌های زبان انگلیسی در پایه‌های بعد.

دارانی (۱۳۸۱) نیز در مقاله خود با عنوان «ارزش‌یابی کتاب‌های زبان دوره متوسطه برای آموزش زبان خارجی در ایران: ارزش‌یابی براساس فهرست تطبیقی» به موارد ذیل درباره کتاب‌های زبان این دوره اشاره می‌کند: بخش پیش‌گفتار با وجود نیاز به بیان اهداف فاقد این مهم است، زمان در نظر گرفته شده برای تدریس و یادگیری این کتاب‌ها ناکافی است، کتاب راهنمای معلم برای این کتاب‌ها در نظر گرفته نشده است، با وجود بهره‌گیری از زبان اصلی در این کتاب‌ها، مکالمات موجود بیش‌تر حالت تصنعی دارند، به فرهنگ مردم زبان مقصد (انگلیسی) اشاره چندانی صورت نگرفته است، تمرینات کتاب‌ها سازمان‌دهی خوبی دارند، درک مطلب‌های کتاب‌ها بدون جذابیت و خسته‌کننده‌اند، لغات فراگرفته شده در یک درس

در درس بعدی تکرار نشده‌اند، و کتاب‌ها به لحاظ ویژگی‌های ظاهری (تایپ، پرینت، جلد، و کیفیت صفحات) در سطح مناسبی قرار ندارند.

کریمی (۲۰۰۴) مطالعه دیگری را با عنوان «ارزش‌یابی کتاب‌های ۱ و ۲ زبان انگلیسی پیش‌دانشگاهی» منتشر کرد. نتایجی که به دست آمد به موارد ذیل اشاره دارد: متون درس‌ها جذابیت، تمرینات، و فعالیت‌های مفید ندارند، نوار کاست و فیلم آموزشی موجود است اما اسلاید، فیلم اسکرپیا، تصاویر، یا فلش کارت وجود ندارد، کتاب راهنمای معلم وجود دارد و در آن استراتژی‌های تدریس، درک مطلب، ساختارهای دستوری، و واژگان بیان شده است، به فرهنگ مردم انگلیسی‌زبان پرداخته نشده است، درک مطلب‌ها جذاب‌اند، تلفظ‌های موجود در کتاب‌های پیش‌دانشگاهی ضابطه‌مند و مطلوب نیستند، علایق و سلاقی دانش‌آموزان مورد توجه قرار گرفته است، تصاویر کم و فاقد جذابیت‌اند، و شیوه چاپ، تایپ، کیفیت کاغذ، و جلد کتاب مطلوب نیست.

تحقیقی با عنوان «ارزیابی محتوای کتاب‌های زبان انگلیسی دوره راهنمایی و ارائه چهارچوب علمی بهینه جهت اصلاح و تدوین کتاب‌ها» از سوی مهدی‌زاده (۱۳۸۴) انجام گرفت. اصلی‌ترین یافته این مطالعه به این مطلب اشاره دارد که از نظر معلمان و کارشناسان محتوای گنجانده شده در کتاب‌های انگلیسی دوره راهنمایی تحصیلی در زمینه ارتقای مهارت‌های چهارگانه (گفتاری، شنیداری، خواندن، درک مطلب، و نوشتاری) و همین‌طور اصول روش تدریس ارتباطی در سطح مطلوب قرار ندارد.

در پژوهشی دیگر، زین‌العابدین (۲۰۱۴) به نقد و بررسی زبان هفتم، که جدیدترین کتاب آموزش زبان انگلیسی حال حاضر مدارس ایران به‌شمار می‌آید، براساس مدل سیزر و باشتورکمن پرداخت و به بیان نکات مثبتی مانند به‌کارگیری شیوه تعاملی برپایه نیازهای فوری (immediate needs)، توجه به همه مهارت‌های زبانی به‌ویژه مهارت شنیداری و گفتاری، و نقش بارز رویکرد کارکردی - مفهومی (functional-notional) پرداخت و هم‌چنین نکات منفی مانند کافی نبودن امکانات بصری، کم بودن دست‌مایه‌های فرهنگی، و تنوع کم‌تر در طراحی تمرینات درسی را ذکر کرد.

با بررسی کوتاه تحقیقاتی که در زمینه نقد و بررسی کتاب‌ها و مطالب درسی آموزش زبان انگلیسی انجام شده است، می‌توان فهمید که تحقیقات و مطالعات در زمینه بررسی کتاب‌های آموزش زبان همواره مورد توجه محققان و صاحب‌نظران بوده است. اما نکته مهم این است که بیش‌تر پژوهش‌های انجام‌گرفته به بررسی کتاب‌های آموزشی در آموزشگاه‌ها پرداخته و تعداد کمی از محققان به نقد کتاب‌های درسی در مدارس پرداخته‌اند و تعداد

تحقیقات انجام شده در این زمینه، که به موارد مهم آن‌ها اشاره شد، محدود است. به علاوه، کتاب دهم دوره متوسطه دوم، که اخیراً تألیف شده و برای تدریس به کاررفته، هنوز به طور جدی و دقیق مورد نقد و بررسی قرار نگرفته است. از این رو، مطالعه حاضر به نقد و بررسی زبان دهم می‌پردازد. امید است که این نقد و بررسی رهنمون‌های مفیدی برای مدرسان و فراگیران این مقطع تحصیلی فراهم آورد.

۲. روش تحقیق

در این بخش ابتدا روش تحقیق و شیوه اجرای تحقیق بیان شد. جامعه آماری، حجم نمونه، روش، و ابزار نمونه‌گیری معرفی شد و سپس به توصیف ابزار تحقیق و ویژگی پرسش‌نامه‌ها پرداخته شد و در نهایت، روش آماری به کارگرفته تبیین شد. در این تحقیق توصیفی از روش نمونه‌گیری تصادفی (random sampling) استفاده شده است. در این نمونه‌گیری، لیست اسامی دانش‌آموزان تهیه شده و سپس به قید قرعه از بین آن‌ها تعداد لازم برای نمونه انتخاب می‌شود (Dörnyei and Griffee: 2010).

۱.۲ جامعه آماری

در این تحقیق نمونه‌ای بالغ بر ۴۰۰ دانش‌آموز دختر و پسر پایه دهم و ۴۰ دبیر زبان انگلیسی پایه دهم با روش نمونه‌گیری در دسترس به ترتیب از جامعه دانش‌آموزان و معلمان ایران انتخاب شدند. این مطالعه در سطح ملی انجام شد. بدین صورت که به صورت تصادفی ۱۰۰ نفر از دانش‌آموزان و ۱۰ نفر از معلمان از شهر رشت، ۱۰۰ نفر از دانش‌آموزان و ۱۰ نفر از معلمان از شهر مشهد، ۱۰۰ دانش‌آموز و ۱۰ معلم دیگر از شهر همدان، و ۱۰۰ دانش‌آموز و ۱۰ معلم باقی‌مانده از شهر اهواز انتخاب شده‌اند. گفتنی است که در این تحقیق جنسیت شرکت‌کنندگان مطرح نیست و تعداد دانش‌آموزان و معلمان مذکر و مؤنث به صورت تصادفی انتخاب شده است.

۲.۲ ابزار تحقیق

ابزار جمع‌آوری داده در این تحقیق پرسش‌نامه عبدالوهاب (۲۰۱۳) بود که تمامی شرکت‌کنندگان به آن پاسخ دادند. پرسش‌نامه یکی از ابزارهای رایج تحقیق و روشی مناسب و مستقیم برای کسب داده‌های تحقیق است. این پرسش‌نامه را چهار پژوهش‌گر

به فارسی ترجمه کردند و سپس مورد تأیید چهار استاد صاحب نظر قرار گرفت. در ابتدای کار، برای آزمایش مقدماتی (پایلوت تست) و مطمئن شدن از درجه اطمینان پرسش نامه، این پرسش نامه بین ۱۰۰ دانش آموز و ۳۰ معلم توزیع شد. این کار به منظور روایی سنجی پرسش نامه تحقیق صورت گرفت تا مشخص شود که آیا دانش آموزان و معلمان می توانند با سؤالات پرسش نامه ارتباط برقرار کنند و منظور اصلی سؤالات را درک کنند؟ ضریب همسانی درونی پرسش نامه با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۶ به دست آمد. هم چنین در این مطالعه برای بررسی روایی سازه پرسش نامه از روش تحلیل عاملی (تأییدی) استفاده شد.

۳.۲ روند انجام کار

برای اجرای تحقیق ابتدا به صورت تصادفی تعدادی از دبیرستان های شهرهای همدان، مشهد، رشت، و اهواز، که در دسترس محققان پژوهش بودند، انتخاب شدند و پرسش نامه پژوهش در بین دبیران و دانش آموزان زبان انگلیسی پایه دهم این مدارس به صورت حضوری توزیع شد. پس از جمع آوری داده های مورد نیاز، با استفاده از برنامه SPSS داده ها تجزیه و تحلیل شدند.

۴.۲ تجزیه و تحلیل داده ها

به طور کلی، داده ها نشان دهنده واقیعت ها و دستورالعمل هایند و تجزیه و تحلیل یکی از فرایندهای مهم پژوهش است. از آن جا که روش تحقیق از نوع توصیفی بود، برای تحلیل داده ها در این پژوهش از آمار توصیفی برای انجام این امر استفاده شد. همان طور که پیش تر اشاره شده، ضریب همسانی درونی پرسش نامه با روش آلفای کرونباخ به دست آمد.

۳. نتایج و بحث

همان طور که قبلاً اشاره شد، برای بررسی روایی سازه پرسش نامه از روش تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد. در این روش، توجه به نتایج دو آزمون کایزر، میر، و الکین و بارتلت ضرورت دارد. شاخص کفایت نمونه برداری کایزر، میر، و الکین برابر با ۰/۷۶ و هم چنین آزمون کرویت بارتلت در سطح $P < 0.05$ معنادار بود (جدول ۱). این نتایج نشان دهنده مناسب بودن مؤلفه هایی است که در تحلیل عاملی کشف شده است.

جدول ۱. نتایج آزمون کایزر، میر، و الکین و بارتلت

۰/۷۶۴	شاخص کفایت نمونه برداری کایزر، میر و الکین	
۱۷۱۲۶۲۴۳	ضریب کا	آزمون کرویت بارتلت
۹۵۹۱	درجه آزادی	
/۰۰۰	معناداری	

هم‌چنین، با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، ضریب هم‌سانی درونی پرسش‌نامه با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۶ به دست آمد که سطح بسیار مطلوبی از پایایی پرسش‌نامه را نشان می‌دهد (جدول ۲).

جدول ۲. آزمون روایی آلفای کرونباخ

تعداد گویه‌ها	آلفای کرونباخ براساس آیتم‌های استاندارد	آلفای کرونباخ
۱۳۹	۰/۸۶۲	۰/۸۵۷

برای بررسی دیدگاه دانش‌آموزان و معلمان ایرانی زبان انگلیسی درباره کتاب زبان انگلیسی پایه دهم، تحلیل فراوانی اعمال شد تا میانگین دیدگاه دانش‌آموزان و معلمان ایرانی زبان انگلیسی برای بخش‌های گوناگون این کتاب به دست آید که نتایج آن در جدول ۱ به اختصار آمده است (متن گویه‌ها برای حفظ اختصار در ضمیمه ارائه شده است).

جدول ۳. آمار توصیفی برای دیدگاه دانش‌آموزان و معلمان ایرانی زبان انگلیسی برای مؤلفه‌های اصلی زبان انگلیسی پایه دهم

مقیاس لیکرت براساس درصد								
مؤلفه کتاب	افراد	تعداد	بسیار ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	بسیار خوب	میانگین
ویژگی‌های ظاهری و کارآمد بودن کتاب	معلم	۴۰	۱۶۷	۱۹/۱	۲۱/۳	۲۲/۶	۲۰/۲۳	۳/۱۰۷
	دانش‌آموز	۴۰۰	۱۳/۷	۱۵/۹	۲۳/۳	۲۲/۸	۲۴/۲	۳/۲۸۳
اختصاص اهداف و منابع مکمل اثربخش	معلم	۴۰	۱۶/۱	۱۶/۶	۲۳/۰	۲۲/۵	۲۱/۸	۳/۱۷۳
	دانش‌آموز	۴۰۰	۱۳/۷	۱۶/۹	۲۳/۵	۲۲/۷	۲۳/۲	۳/۲۴۷
محتوای یادگیری و تدریس	معلم	۴۰	۱۰/۱	۱۵/۵	۲۴/۰	۲۳/۳	۲۷/۱	۳/۴۱۸
	دانش‌آموز	۴۰۰	۱۳/۸	۱۷/۰	۲۳/۶	۲۳/۱	۲۲/۵	۳/۲۳۶
مهارت‌های زبانی	معلم	۴۰	۱۳/۳	۱۴/۷	۲۴/۵	۲۲/۲	۲۵/۶	۳/۳۲۵
	دانش‌آموز	۴۰۰	۱۳/۳	۱۶/۲	۲۳/۸	۲۳/۰	۲۳/۷	۳/۲۷۹

جدول ۳، درصد پاسخ دانش‌آموزان و معلمان در سطوح پنج‌گانه مقیاس لیکرت به مؤلفه‌های «ویژگی‌های ظاهری و کارآمد بودن کتاب»، «اختصاص اهداف و منابع مکمل اثربخش»، «محتوای یادگیری و تدریس»، و «مهارت‌های زبانی» را نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود، در بین دانش‌آموزان بیش‌ترین میانگین (۳/۲۸۳) مربوط به مؤلفه «ویژگی‌های ظاهری و کارآمد بودن کتاب» و کم‌ترین میانگین (۳/۲۳۶) مربوط به مؤلفه «محتوای یادگیری و تدریس» است. اما در بین معلمان بیش‌ترین میانگین (۳/۴۱۸) مربوط به مؤلفه «محتوای یادگیری و تدریس» و کم‌ترین میانگین (۳/۱۰۷) مربوط به مؤلفه «ویژگی‌های ظاهری و کارآمد بودن کتاب» است. گفتنی است که تمامی مؤلفه‌ها در هر دو گروه میانگین بالایی دارند که نشان‌دهنده رضایت دانش‌آموزان و معلمان از زبان انگلیسی پایه دهم است.

جدول ۴. آمار توصیفی برای دیدگاه دانش‌آموزان و معلمان ایرانی زبان انگلیسی برای مؤلفه «ویژگی‌های ظاهری و کارآمد بودن» زبان انگلیسی پایه دهم

مقیاس لیکرت براساس درصد							
مؤلفه کتاب	افراد	تعداد	بسیار ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	بسیار خوب
ظاهر کلی	معلم	۴۰	۱۹/۴	۱۸/۶	۲۳/۱	۲۳/۱	۱۵/۸
	دانش‌آموز	۴۰۰	۱۳/۷	۱۵/۳	۲۳/۴	۲۲/۳	۲۵/۴
صفحه‌آرایی و طراحی	معلم	۴۰	۱۴/۸	۱۹/۰	۲۱/۳	۲۴/۲	۲۰/۸
	دانش‌آموز	۴۰۰	۱۳/۹	۱۶/۶	۲۳/۴	۲۲/۹	۲۳/۲
جنبه‌های دیداری / تصویری	معلم	۴۰	۱۶/۳	۲۰/۶	۱۷/۵	۱۶/۹	۲۸/۸
	دانش‌آموز	۴۰۰	۱۳/۲	۱۵/۴	۲۳/۱	۲۳/۹	۲۴/۴

جدول ۴ درصد پاسخ دانش‌آموزان و معلمان در سطوح پنج‌گانه مقیاس لیکرت به مؤلفه‌های «ظاهر کلی»، «صفحه‌آرایی و طراحی»، و «جنبه‌های دیداری / تصویری» را نشان می‌دهد که زیرمجموعه مؤلفه اصلی اول یعنی «ویژگی‌های ظاهری و کارآمد بودن کتاب» اند. همان‌طور که جدول ۴ نشان می‌دهد، تمامی مؤلفه‌ها در هر دو گروه میانگین بالایی دارند که نشان‌دهنده رضایت دانش‌آموزان و معلمان از ظاهر کلی، صفحه‌آرایی، طراحی، و جنبه‌های دیداری / تصویری زبان انگلیسی پایه دهم است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، در بین دانش‌آموزان بیش‌ترین میانگین (۳/۳۱۷) مربوط به مؤلفه «ظاهر کلی» و کم‌ترین میانگین

(۳/۲۴۹) مربوط به مؤلفه «صفحه‌آرایی و طراحی» است. اما در بین معلمان بیش‌ترین میانگین (۳/۲۱۲) مربوط به مؤلفه «جنبه‌های دیداری/ تصویری» و کم‌ترین میانگین (۲/۹۷۲) مربوط به مؤلفه «ظاهر کلی» است.

جدول ۵. آمار توصیفی برای دیدگاه دانش‌آموزان و معلمان ایرانی زبان انگلیسی برای مؤلفه «اختصاص اهداف و منابع مکمل اثربخش» زبان انگلیسی پایه دهم

مقیاس لیکرت براساس درصد								
مؤلفه کتاب	افراد	تعداد	بسیارضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	بسیار خوب	میانگین
اهداف کتاب	معلم	۴۰	۱۸/۳	۱۵/۳	۲۲/۸	۲۰/۰	۲۳/۸	۳/۱۵۷
	دانش‌آموز	۴۰۰	۱۴/۶	۱۶/۹	۲۳/۸	۲۲/۲	۲۲/۶	۳/۲۱۲
ابزارهای کمکی تدریس	معلم	۴۰	۱۷/۵	۱۵/۹	۲۲/۵	۲۱/۶	۲۲/۵	۳/۱۵۶
	دانش‌آموز	۴۰۰	۱۲/۸	۱۷/۴	۲۳/۸	۲۲/۶	۲۳/۵	۳/۲۶۶
روش‌های تدریس	معلم	۴۰	۱۳/۸	۱۷/۹	۲۳/۶	۲۴/۶	۲۰/۰	۳/۱۹۴
	دانش‌آموز	۴۰۰	۱۳/۵	۱۶/۷	۲۳/۲	۲۳/۱	۲۳/۴	۳/۲۶۱

جدول ۵. درصد پاسخ دانش‌آموزان و معلمان در سطوح پنج‌گانه مقیاس لیکرت به مؤلفه‌های «اهداف کتاب»، «ابزارهای کمکی تدریس»، و «روش‌های تدریس» را نشان می‌دهد که زیرمجموعه مؤلفه اصلی دوم یعنی «اختصاص اهداف و منابع مکمل اثربخش» اند. همان‌طور که جدول ۵ نشان می‌دهد، تمامی مؤلفه‌ها در هر دو گروه میانگین بسیار بالایی دارند که نشان‌دهنده رضایت کامل دانش‌آموزان و معلمان از اهداف کتاب، ابزار کمکی تدریس، و روش‌های تدریس زبان انگلیسی پایه دهم است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، در بین دانش‌آموزان بیش‌ترین میانگین (۳/۲۶۶) مربوط به مؤلفه «ابزارهای کمکی تدریس» و کم‌ترین میانگین (۳/۲۱۲) مربوط به مؤلفه «اهداف کتاب» است، اما در بین معلمان بیش‌ترین میانگین (۳/۱۹۴) مربوط به مؤلفه «روش‌های تدریس» و کم‌ترین میانگین (۳/۱۵۶) مربوط به مؤلفه «ابزارهای کمکی تدریس» است.

جدول ۶. آمار توصیفی برای دیدگاه دانش‌آموزان و معلمان ایرانی زبان انگلیسی برای مؤلفه «محتوای یادگیری و تدریس» زبان انگلیسی پایه دهم

مقیاس لیکرت براساس درصد								
مؤلفه کتاب	افراد	تعداد	بسیار	ضعیف	متوسط	خوب	بسیار	میانگین

	خوب				ضعیف			
موضوع و محتوا	۳/۵۲۹	۳۳/۱	۲۱/۴	۲۱/۴	۱۳/۱	۱۰/۹	۴۰	معلم
تمرینات	۳/۲۴۲	۲۲/۷	۲۳/۱	۲۳/۷	۱۶/۹	۱۳/۷	۴۰۰	دانش آموز
شرایط اجتماعی و فرهنگی	۳/۲۳۴	۲۲/۷	۲۳/۱	۲۳/۲	۱۷/۱	۱۴/۰	۴۰۰	دانش آموز
	۳/۲۹۴	۲۱/۴	۲۳/۶	۲۸/۶	۱۵/۸	۱۰/۶	۴۰	معلم
	۳/۲۳۳	۲۲/۲	۲۳/۲	۲۴/۰	۱۶/۹	۱۳/۶	۴۰۰	دانش آموز

جدول ۶. درصد پاسخ دانش آموزان و معلمان در سطوح پنج گانه مقیاس لیکرت به مؤلفه‌های «موضوع و محتوا»، «تمرینات»، و «شرایط اجتماعی و فرهنگی» را نشان می‌دهد که زیرمجموعه مؤلفه اصلی سوم یعنی «محتوای یادگیری و تدریس» اند. همان‌طور که جدول ۶ نشان می‌دهد، تمامی مؤلفه‌ها در هر دو گروه میانگین بسیار بالایی دارند که نشان‌دهنده رضایت کامل دانش آموزان و معلمان از موضوع و محتوا، تمرینات، و شرایط اجتماعی و فرهنگی زبان انگلیسی پایه دهم است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، در بین دانش آموزان بیش‌ترین میانگین (۳/۲۴۲) مربوط به مؤلفه «موضوع و محتوا» و کم‌ترین میانگین (۳/۲۳۳) مربوط به مؤلفه «شرایط اجتماعی و فرهنگی» است. هم‌چنین در بین معلمان بیش‌ترین میانگین (۳/۵۲۹) مربوط به مؤلفه «موضوع و محتوا» و کم‌ترین میانگین (۳/۲۹۴) مربوط به مؤلفه «شرایط اجتماعی و فرهنگی» است. گفتنی است که دیدگاه هر دو گروه در این بخش کاملاً هم‌سو بود.

جدول ۷. آمار توصیفی برای دیدگاه دانش آموزان و معلمان ایرانی زبان انگلیسی برای مؤلفه «مهارت‌های زبانی» زبان انگلیسی پایه دهم

مقیاس لیکرت براساس درصد								
مؤلفه کتاب	افراد	تعداد	بسیار ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	بسیار خوب	میانگین
مهارت‌های شنیداری	معلم	۴۰	۱۰/۷	۲۰/۴	۲۷/۵	۲۶/۸	۱۴/۶	۳/۱۴۲
	دانش آموز	۴۰۰	۱۴/۰	۱۷/۳	۲۴/۵	۲۲/۶	۲۱/۶	۳/۲۰۴
مهارت‌های گفتاری	معلم	۴۰	۱۳/۳	۱۶/۷	۲۲/۹	۲۲/۵	۲۴/۶	۳/۲۸۳
	دانش آموز	۴۰۰	۱۲/۸	۱۶/۰	۲۳/۵	۲۳/۰	۲۴/۸	۳/۳۱۰
متن و متن خوانی	معلم	۴۰	۱۵/۰	۱۷/۹۱	۲۲/	۲۰/۸	۲۳/۳	۳/۱۹۵
	دانش آموز	۴۰۰	۱۳/۳	۱۵/۳	۲۴/۳	۲۲/۸	۲۴/۳	۳/۳۱۷

۳/۲۱۵	۲۳/۱	۲۱/۹	۲۳/۴	۱۶/۶	۱۵/۰	۴۰	معلم	نوشتار
۳/۳۰۷	۲۴/۳	۲۲/۸	۲۴/۲	۱۵/۴	۱۳/۳	۴۰۰	دانش‌آموز	
۳/۴۵۲	۳۰/۲	۲۱/۴	۲۴/۵	۱۱/۱	۱۲/۷	۴۰	معلم	واژگان
۳/۲۸۸	۲۴/۰	۲۳/۵	۲۳/۱	۱۶/۳	۱۳/۲	۴۰۰	دانش‌آموز	
۳/۴۵۲	۳۰/۲	۲۱/۴	۲۴/۵	۱۱/۱	۱۲/۷	۴۰	معلم	دستور زبان
۳/۲۸۴	۲۴/۲	۲۳/۰	۲۳/۲	۱۶/۳	۱۳/۳	۴۰۰	دانش‌آموز	
۳/۴۰۵	۲۸/۰	۲۱/۵	۲۵/۵	۱۳/۰	۱۲/۰	۴۰	معلم	تلفظ
۳/۲۲۷	۲۱/۶	۲۳/۲	۲۵/۰	۱۷/۰	۱۳/۳	۴۰۰	دانش‌آموز	

جدول ۷ درصد پاسخ دانش‌آموزان و معلمان در سطوح پنج‌گانه مقیاس لیکرت به مؤلفه‌های «مهارت‌های شنیداری»، «مهارت‌های گفتاری»، «متن و متن خوانی»، «نوشتار»، «واژگان»، «دستور زبان»، و «تلفظ» را نشان می‌دهد که زیرمجموعه مؤلفه اصلی چهارم یعنی «مهارت‌های زبانی» اند. همان‌طور که جدول ۷ نشان می‌دهد، تمامی مؤلفه‌ها در هر دو گروه میانگین بسیار بالایی دارند که نشان‌دهنده رضایت کامل دانش‌آموزان و معلمان از مهارت‌های شنیداری، مهارت‌های گفتاری، متن و متن خوانی، نوشتار، واژگان، دستور زبان، و تلفظ زبان انگلیسی پایه دهم است. همان‌طور که مشاهده می‌شود، در بین دانش‌آموزان بیش‌ترین میانگین (۳/۳۱۷) مربوط به مؤلفه «متن و متن خوانی» و کم‌ترین میانگین (۳/۲۰۴) مربوط به مؤلفه «مهارت‌های شنیداری» است.

هم‌چنین در بین معلمان بیش‌ترین میانگین (۳/۴۵۲) مربوط به مؤلفه‌های «واژگان» و «دستور زبان» بود درحالی‌که کم‌ترین میانگین (۳/۱۴۲) مربوط به مؤلفه «مهارت‌های شنیداری» است. گفتنی است که هر دو گروه کم‌ترین رضایت را از مهارت‌های شنیداری زبان انگلیسی پایه دهم داشتند.

۴. نتیجه‌گیری

براساس این مطالعه می‌توان نتیجه گرفت که زبان انگلیسی پایه دهم به‌لحاظ ویژگی‌های ظاهری و کارآمد بودن کتاب، اختصاص اهداف و منابع مکمل اثربخش، محتوای یادگیری و تدریس، و مهارت‌های زبانی موفق بوده و از این لحاظ توانسته است تا حدودی نظر مثبت معلمان و دانش‌آموزان پایه دهم را به خود جلب کند. به‌طور کلی، «موضوع و محتوا» بیش‌ترین میزان رضایت معلمان و «متن و متن خوانی» و «ظاهر کلی» بیش‌ترین (۳/۳۱۷) میزان رضایت دانش‌آموزان را به همراه داشتند. بنابراین، مؤلفه‌های یادشده را می‌توان از نقاط قوت

زبان انگلیسی پایه دهم برشمرد. یکی از نقاط ضعف این کتاب، که هر دو گروه بر آن اتفاق نظر داشتند، بخش «مهارت‌های شنیداری» است که لازم است بیش‌تر به آن توجه شود. این نکته بسیار مهم است که معلمان کم‌ترین (۲/۹۷۲) میزان رضایت را از «ظاهر کلی» داشتند که مؤلفان لازم است در چاپ‌های بعدی به آن توجه کنند. همان‌طور که پیش‌تر نیز بدان اشاره شد، کم‌ترین (۳/۲۰۴) میزان رضایت از سوی دانش‌آموزان مربوط به مؤلفه «مهارت‌های شنیداری» است که ضرورت دارد مؤلفان این کتاب چاره‌ای اساسی برای این بخش بیندیشند؛ زیرا، از مهم‌ترین مهارت‌های یادگیری زبان دوم به‌شمار می‌رود.

کتاب‌نامه

- احمدپور، زهرا (۱۳۸۳). «بررسی مسائل و مشکلات آموزش زبان انگلیسی در دوره متوسطه»، مجله رشد آموزش زبان، س ۱۸، ش ۷۱.
- احمدی‌صفا، محمد و مجتبی فراهانی (۲۰۱۶). «پرورش توانش بینا فرهنگی در 'پراسپکت یک' براساس دیدگاه معلمان زبان انگلیسی به‌عنوان زبان خارجی»، پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، دوره ۱۵، ش ۳۶.
- تقی‌پورظهیر، علی (۱۳۸۵). اصول اساسی برنامه‌ریزی درسی و آموزشی، تهران: آگاه.
- حسینی‌نسب، داوود (۱۳۷۷). تحلیل محتوای کتب درسی فارسی و ریاضی دوره ابتدایی، شورای تحقیقات آموزش و پرورش استان آذربایجان شرقی.
- حسینی‌نسب، داوود و همکاران (۱۳۸۸). «ارزیابی و تحلیل محتوای کتاب زبان انگلیسی دوره راهنمایی با استفاده از فرمول خوانایی Fog و نظرخواهی از دبیران مجرب»، علوم تربیتی، دوره دوم، ش ۷.
- صفرنواده، علی و همکاران (۱۳۸۹). «تحلیل و آسیب‌شناسی محتوای کتب درسی زبان انگلیسی دوره متوسطه و ارزیابی آن با معیار رویکرد آموزش ارتباطی زبان» فصل‌نامه مطالعات برنامه درسی، س ۵، ش ۱۷.
- محمودی، محمدهادی و محمد احمدی‌صفا (۱۳۹۳). «ارزش‌یابی الگو محور کتاب‌های انگلیسی برای اهداف خاص ESP»، پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، س ۴، ش ۳.
- مهدی‌زاده، امیرحسین (۱۳۸۴). «ارزیابی محتوای کتاب‌های زبان انگلیسی دوره راهنمایی»، ارائه چهارچوب علمی بهینه جهت اصلاح و تدوین کتاب‌ها»، مجله رشد آموزش زبان، دوره بیستم، ش ۷۷.
- نوری، زهرا (۱۳۸۲). «مشکلات آموزش زبان انگلیسی از دیدگاه یک معلم»، مجله رشد آموزش زبان، س ۱۷، ش ۶۸.
- نیک‌نفس، سعید (۱۳۸۲). «نقش تحلیل محتوا در فرایند آموزش و طراحی کتاب‌های درسی»، مجله جهانی رسانه، دوره ۸، ش ۲.

- Ahmadi Darani, P. (1381). "The evaluation of high school textbooks for EFL education in Iran: The evaluation via checklist", *FLT Journal*, No. 64.
- Allwright, L. (1981). "What do we want teaching materials for?", *ELT Journal*, 36 (1).
- Bemani, M. and Jahangard, A. (2014). "Attitude analysis of teachers: The case of Iranian newly developed EFL textbook for junior high schools", *International Journal of Language Learning and Applied Linguistics World*, 7 (1).
- Dahmardeh, M. (2004). "Curriculum reform in schools: The importance of evaluation", *Journal of Curriculum Studies*, 36 (3).
- Dörnyei, Z., and Griffee, D. T. (2010). "Research methods in applied linguistics", *TESOL Journal*, 1 (1).
- Jahangard, A. (2003). "Evaluation of EFL materials taught at Iranian public high schools", *EFL Journal*, 9 (2).
- Mares, C. (2003). "Writing a Course book. In B. Tomlinson (Ed)", *Developing Materials for Language Teaching*, London: Continuum.
- Tok, H. (2010). "TEFL textbook evaluation: From teachers' perspectives", *Educational Research and Review*, 5 (9).

